

LE HAVRE

Després del cine-fòrum que vam fer al Casal de Tor sobre aquesta pel·lícula d'Aki Kaurismäki, vaig tenir la impressió que els comentaris posteriors a la projecció es van quedar molt a la superfície. Pensant-hi amb més detenció, m'ha semblat que hi ha moltes més coses a considerar. Això no és una cosa estranya, perquè la pel·lícula va treballant en la teva ment i vas veient totes les implicacions que té. Sense pretendre ser exhaustiu, doncs, us exposo el resultat de les meves reflexions, a les que hi he afegit algunes observacions que m'ha fet arribar l'Olga Mundó.

Des del punt de vista estètic, les imatges que va projectant el film són autèntiques obres d'art. Les caracteritzacions dels personatges, dels llocs, la música que acompanya cada escena, etc., formen una composició harmònica plena de bellesa: és com un museu de pintura o de fotografia.

En la pel·lícula, hi ha dues històries que transcorren de manera paral·lela: la de l'Arletty, la dona d'en Marcel Max, i la del noi migrant. Es tracta de dues històries marcades per la fatalitat: en el cas de l'Arletty, per la malaltia; en el cas del noi, per la condició de migrant irregular que s'escapa de la policia. Cap d'aquests dos protagonistes, tanmateix, no perd mai l'esperança, malgrat les dificultats evidents a les que s'enfronten.

Per una banda, l'Arletty ha de fer front a una malaltia que no té cap garantia de curació, i que l'obliga a romandre internada en un hospital durant un temps llarg. Per altra banda, el noi migrant ha de fer front a la persecució policial d'un Estat totpoderós que no reconeix ningú sense papers que l'identifiquin. La seva sola presència provocarà canvis en la vida d'en Marcel i de l'Arletty: En Marcel deixarà la seva addicció a l'alcohol; l'Arletty estarà més pendent de la persona que és el marit que no pas dels diners que li porta i que guarda a la caixa. El fet de sortir de si mateixos, a causa de la presència del noi migrant, els guareix.

El poder de l'Estat, representat per la policia, és molt patent al llarg de tota la pel·lícula. Hi ha, però, un element distorsionador que afebleix aquest poder de l'Estat, encarnat pel comissari de policia que, intencionadament, protegeix el noi migrant malgrat les amenaces que reb dels seus superiors. En aquest sentit, l'escena del diàleg entre el prefecte de policia, a qui no se

li veu la cara, i el comissari, és molt eloqüent: el poder no mostra mai el seu veritable rostre.

No només el comissari protegeix el noi, sinó que també ho fa en Marcel Max, que se'l troba un dia a casa seva. En comptes d'entregar-lo a la policia, com semblaria que hauria d'haver estat el seu deure, l'acull i el protegeix, malgrat haver d'ocupar-se simultàniament de la seva dona que està greument malalta. La generositat i l'amor que mostra en Marcel envers el noi és secundada pels habitants del barri marginal on conviuen: la fleca; el bar que freqüenta en Marcel, el comissari i els sense sostre; la botiga de queviures; el migrant d'origen oriental. És "la solidaritat dels indefensos", per utilitzar una expressió del filòsof txec Jan Patocka. Com més desheretada i indefensa és una persona més propensa és a la solidaritat. Tots ells acullen i ajuden el noi simplement perquè és un ésser humà, amb papers o sense. No tots, però, ho entenen així. També un veí denuncia en Marcel a la policia, encara que no aconseguirà res amb la seva denúncia; curiosament, tampoc se li veu cara quan truca a la policia. Aquells pàries de la societat són els qui encarnen els valors evangèlics de manera més autèntica. A algú li podria sembla forçada aquesta lectura, però està clarament insinuada en l'escena en què en Marcel neteja les sabates dels capellans - "professionals" de l'evangeli -, que comenten de manera erudita versets de l'evangeli, mentre en Marcel els neteja les sabates, que és qui realment encarna l'evangeli que ells comenten.

L'Arletty, la dona d'en Marcel, finalment es cura. Un miracle inesperat que els metges no saben explicar-se. Resulta xocant que un director d'un país majoritàriament luterà (protestant), contesti la versió oficial del luteranisme que només admet els miracles realitzats per Jesucrist en la seva vida mortal. El sol fet que plantegi l'existència d'un possible miracle ja és xocant. Com també és xocant que el noi pugui abandonar el país i anar-se a reunir amb la seva família a Anglaterra, emparat per la protecció del comissari que actua en contra dels poders de l'Estat. En Marcel ha hagut d'organitzar un concert benèfic amb dos artistes que estaven renyits però que s'han reconciliat, per tal de poder pagar la quantitat que li demanaven per treure'l il·legalment del país.

Potser massa surrealista tot plegat perquè resulti versemblant, però no tant si tenim en compte l'escena de l'hospital on les dones que van a visitar l'Arletty li llegeixen fragments d'un llibre de Franz Kafka, autor surrealista

per excel·lència. Al final no és la fatalitat la que s'imposa sinó l'esperança, simbòlicament representada per l'arbre florit que es troben a l'entrada de casa en Marcel i l'Arletty quan tornen de l'hospital. Tota la pel·lícula és un cant a l'esperança precisament per a aquells que les han perdut totes: aquests en són els seus autèntics dipositaris; no pas els qui tenen de tot i ja no esperen res. Una pel·lícula que reuneix temes que s'hi manifesten de manera molt evident amb d'altres més transcendents: el sentit de la vida, la persona com a obertura a l'altre, el buidar-se de si mateix per deixar espai a l'escolta d'altres veus, també la veu de l'Esperit.

Josep Hereu